

Loopbaanleren in Denemarken: een case study

Verlag van de Transnational Cooperation Activities

Momenteel is de uitval in het Deense beroepsonderwijs maar liefst 60%. Het Deense onderwijs heeft zichzelf daarom voorgenomen dat er in 2025 meer leerlingen voor beroepsonderwijs kiezen en dat bovendien meer leerlingen zo'n opleiding afronden. Om dit te bewerkstelligen is er een project gestart dat zich richt op jongeren in de laatste jaren van de onderbouw op het voortgezet onderwijs: Insights and Outlooks. Wat kunnen we van dit project leren voor de onderwijssituatie in Nederland? Loopbaanexperts Ivette Kleijngeld en Sandra Mors schrijven in dit artikel over het Deense onderwijssysteem en de opbrengsten van hun werkbezoek aan Denemarken.

door Ivette Kleijngeld (Expertisepunt LOB) en Sandra Mors (NVS-NVL)

'Guidance is regarded as a continuous process that should help young people become more conscious of their abilities, interests and possibilities, thus enabling them to make decisions regarding education and employment on a qualified basis'

(Het Deense ministerie van Kinderen en Educatie)

Het Deense onderwijssysteem

In Denemarken wordt onderwijs vanuit belastinggeld bekostigd. Daarmee kan iedereen kosteloos deelnemen aan het Deense onderwijssysteem en worden gelijke kansen gestimuleerd. Kinderen vanaf 1 jaar kunnen naar de voorschoolse educatie, waar wordt ingezet op 'playful learning', oftewel speels leren (dus niet: schools leren). Vanaf 6 tot en met het 15 gaan kinderen naar de voorbereiding op de basisschool (vergelijkbaar met de kleuterklas in Nederland), de basisschool en uiteindelijk naar de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Dit onderwijs wordt doorgaans binnen één schoolgebouw aangeboden. De ambitie van de regering is het bieden van inclusief onderwijs, met focus op wetenschap, technologie, economie, wiskunde, 21st century skills, digitaal onderwijs en taal. Daarnaast is er in de laatste twee jaar van de onderbouw van het voortgezet onderwijs ruimte voor loopbaanleren.

Op dit moment stroomt 70% van de leerlingen door naar het academische voortgezette onderwijs (vergelijkbaar met havo-vwo in Nederland), 20% naar het beroepsonderwijs en 10% valt uit. Voorspeld wordt dat er een groot tekort aan praktische vakmensen ontstaat. Daarom is de ambitie om de uitval te verlagen en om meer leerlingen door te laten stromen naar het mbo.

Externe loopbaanadviseurs

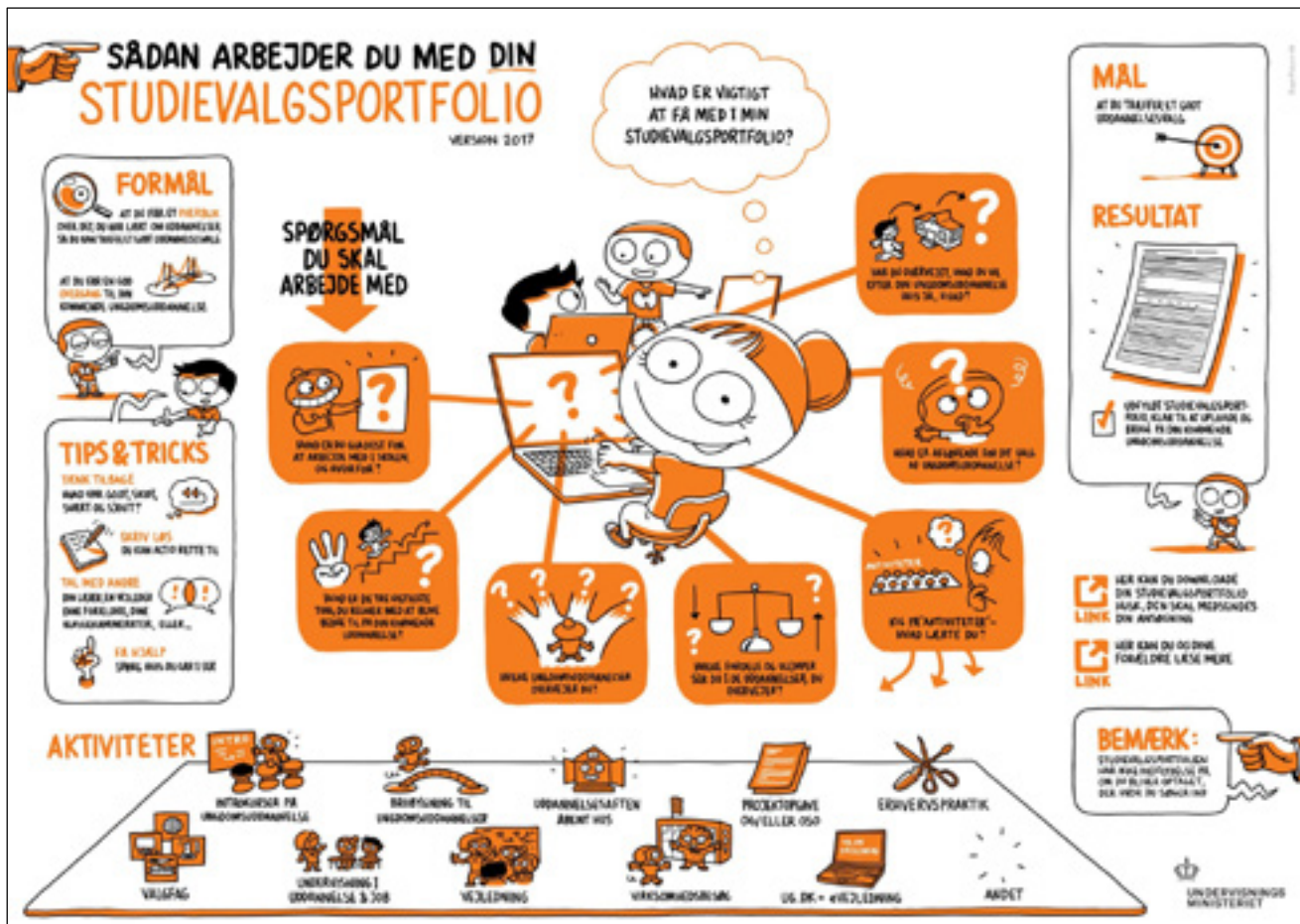
Sinds 2003 spelen in Denemarken 45 externe onafhankelijke loopbaanbureaus een grote rol in het loopbaanleren en in het waarmaken van bovengenoemde ambitie. Deze bureaus zijn niet

---

Transnational Cooperation Activities

De Transnational Cooperation Activities zijn georganiseerd door Euroguidance en Erasmus+. Tijdens het Deense evenement waren 37 LOB-professionals uit 17 Europese landen aanwezig. Namens Nederland waren dat Sandra Mors van de NVS-NVL en Ivette Kleijngeld van het Expertisepunt LOB.

---

commercieel, maar aan de overheid verbonden. Ze zijn in departementen verdeeld over Denemarken. In Nederland zijn ze vergelijkbaar met samenwerkingsverbanden. Loopbaanbegeleiders die aan deze externe bureaus verbonden zijn, hebben een masterdiploma op zak en zijn bij wet voor gemiddeld één dag in de week gekoppeld aan een school. Ze hebben een begeleidende rol (op de eerste lijn) en een specialistische/coördineerde rol (op de tweede lijn).

‘Voorspeld wordt dat er een groot tekort aan praktische vakmensen ontstaat’

Dit vraagt om complexe afstemming. Wanneer een loopbaanbegeleider drie tot vijf scholen onder zich heeft, moet deze kunnen afstemmen met drie tot vijf verschillende directies, groepen docenten en het regionale bedrijfsleven. Loopbaanbegeleiding wordt als uitgangspunt daarom klassikaal gegeven door

de externe loopbaanbegeleider. De mentor wordt verzocht aanwezig te blijven bij deze lessen, zodat er afgestemd wordt in het proces. Tijdens de lessen worden diverse activiteiten aangeboden en reflectiegesprekken gevoerd. Middels speels leren reflecteren leerlingen op elkaars kwaliteiten en motieven. Dat gebeurt o.a. door opdrachten met LEGO uit te voeren. Loopbaanleren wordt daarnaast ook geïntegreerd bij andere vakken. Zo leren de leerlingen in de les Deens om een sollicitatiebrief te schrijven, of er worden diverse bezoeken aan verschillende type vervolgonderwijs aangeboden. Ook een weeklang stage lopen is mogelijk.

In het achtste en negende leerjaar worden leerlingen geëvalueerd op hun sociale-, persoonlijke- en beroepsvaardigheden: zijn ze klaar voor het vervolgonderwijs? De loopbaanbegeleider begeleidt vanaf dat moment de leerlingen die niet aan de eisen voldoen. De ouders worden bij dit proces betrokken. Sinds 2013 is de Deense leerling bovendien verplicht om een portfolio bij te houden, waarin hij/zij opgedane ervaringen en indrukken beschrijft en hierop reflecteert. Het format van het portfolio is nationaal gelijk en vastgesteld door de overheid. Voor de begeleiding ligt hier ook een rol voor de docent, al blijft de externe counselor leidend in het loopbaanproces.

De overheid monitort de jongeren tot hun 25e. Ze dienen hiervoor o.a. een opleidingsplan in bij de gemeente waarin ze woonachtig zijn.

Project Insights and Outlooks

Om meer leerlingen te laten doorstromen naar het beroepsonderwijs, is het project 'Insights and Outlooks' over loopbaanleren in 2015 en 2016 uitgevoerd. Tijdens het project werd duidelijk dat leerlingen vaak een te beperkt beeld hebben van opleidingen en beroepen, vooral binnen het mbo. Daarnaast zouden docenten zich meer dienen te ontwikkelen op het gebied van loopbaanbegeleiding en kunnen ze hun kennis over het beroepsonderwijs verbreden. Ten derde stimuleren ouders hun kinderen om zich vooral te richten op het ontwikkelen van kennis. Daarmee laten ze het Deense mbo al snel links liggen. Tot slot zien de leerlingen niet altijd dat er na het mbo ook nog diverse doorstroommogelijkheden zijn. Zo kunnen zij zich praktijkgericht én theoretisch ontwikkelen.

Onderzoek binnen het project richtte zich op het effect van ervaringsgericht leren bij openbare scholen. Op dertien scholen werden diverse ervaringsgerichte activiteiten bedacht en uitgevoerd. Tijdens dit proces kwamen de diverse scholen zes keer bij elkaar in een professionele leergemeenschap (PLG). Zij wisselden dan kennis en ervaringen met elkaar uit. De centrale vraag tijdens deze bijeenkomsten was: 'Welke manier van leren en vaardigheden zijn van belang om tot actie te komen, zodat een kwalitatieve keuze gemaakt kan worden?' Het resultaat uit de PLG was dat om loopbaanleren effectief te laten zijn, het voorwaardelijk was om een loopbaanactiviteit (of een ontmoeting met de praktijk) goed voor te bereiden en achteraf hierop te reflecteren.

Vibe Skolen in Ullerslev, Nyborg, is één van de scholen die deelnam aan het project. Tijdens het bezoek aan deze school gaven leerlingen, docenten, de loopbaanbegeleider en de directie voorlichting over de activiteiten die deze school had bedacht en uitgevoerd om loopbaanleren te stimuleren. Zo konden leerlingen zich inschrijven voor twee sectoren waarbinnen vijftig regionale bedrijven actief zijn. De leerlingen werden dan ingedeeld bij een van de bedrijven. Bij dit bedrijf moest hij/zij eerst een interview afnemen en daarna vijf dagen stage lopen. Deze praktijkervaring werd goed met de leerling voorbereid en van deze ervaringen maakten de leerlingen een presentatie die ze aan ouders en klasgenoten presenteerden. Tijdens ons bezoek kregen wij ook een drietal presentaties van leerlingen. Zij vertelden ons dat ze meer open stonden voor het beroepsonderwijs. Door de ervaringen veranderde de perceptie en het respect voor de beroepsopleidingen

---

Bill Law

De filosofie en theoretische onderbouwing voor het ontwikkelen van beroepsvaardigheden komt van Bill Law. De theoretische benadering van Law komt overeen met de theorie rondom de loopbaancompetenties van Marinka Kuijpers en andere wereldwijde loopbaantheorieën die gebaseerd zijn op narratieve loopbaanbegeleiding. Door vragen te beantwoorden over ervaring (kwaliteiten, motieven) en het eigen verhaal (zoals via playful learning met een LEGO-opdracht) geeft de leerling betekenis aan zijn/haar ervaring en kan de leerling vervolgstappen maken (loopbaansturing). Law heeft de basis gelegd voor loopbaanleren in Denemarken. Door de onderwijs- en werkactiviteiten waaraan leerlingen deelnemen met elkaar te verbinden en er vervolgens over na te denken, zijn hulpmiddelen verkregen voor de loopbaanbegeleiding.

Dit gaat in 4 stappen:

1. *Sensing, finding out* - De leerling vraagt zich af: wat zie, hoor, voel ik, wie ben ik en wat wil ik?
2. *Sorting out* - De leerling organiseert en verbindt (globale) onderwijs- en ervaringsactiviteiten.
3. *Focussing, checking out* - De leerling gaat in gesprek met ouders, vrienden, gaat daadwerkelijk ervaring opdoen en vraagt zich af: Wat is belangrijk voor mij en anderen?
4. *Understanding, working out* - De leerling kan reflecteren op de ervaring, de ervaring presenteren en uitleggen welke verdere acties nodig zijn om tot een keuze te komen.

Kijk voor meer informatie op careersintheory.wordpress.com/tag/bill-law

---

bij zowel de leerlingen als bij de ouders, docenten en begeleiders. Dit resultaat was op alle dertien scholen te zien.

Conclusie

Hoewel het onderwijssysteem en de doorstroomproblematiek in Denemarken niet een-op-een te vergelijken is met de Nederlandse situatie, kunnen we toch lering trekken uit de studiereis, de onderzoeksresultaten en het belang van de keuze voor het beroepsonderwijs. Ook in Nederland bestaat het gevaar dat er een groot tekort aan praktische vakmensen ontstaat. Zo is in de 'Staat van het Middelbaar Beroepsonderwijs' te lezen dat ook in Nederland een terugloop van mbo-studenten te zien is. De verwachting is dat het totaal aantal mbo-studenten na 2020 gaat dalen. De verwachte afname wordt veroorzaakt doordat minder leerlingen naar het vmbo gaan, maar ook omdat de populatie jongeren kleiner wordt.